

■ کتاب‌های کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید باهنر کرمان:

پراکندگی موضوعی و گزارش استفاده

اورانوس تاج‌الدینی | اعلی سادات موسوی

■ چکیده

دانشگاه‌ها یکی از مهم‌ترین مراکز آموزش و پژوهش هر کشور محسوب می‌شوند و بخش عظیمی از پژوهش‌های علمی و پروژه‌های تحقیقاتی هر کشور زاینده فعالیت‌های منبعث از این مراکز می‌باشد. کتابخانه‌های دانشگاهی، قلب تپنده هر دانشگاه برای دستیابی به اهداف آرمانی آن - یعنی آموزش و پژوهش - به‌شمار می‌روند. در این مقاله، مجموعه کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید باهنر کرمان به‌عنوان پایه پژوهش در نظر گرفته شده و پراکندگی موضوعی و میزان استفاده از آن در سال ۱۳۸۷ مورد بررسی قرار گرفته است. هم‌اکنون، کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید باهنر کرمان، برای رده‌بندی منابع خود از سیستم رده‌بندی کتابخانه کنگره (ال سی) استفاده می‌کند و مخزن این کتابخانه به روش نیمه‌بسته اداره می‌شود. در این پژوهش، کلیه کتاب‌های فارسی و لاتین کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید باهنر کرمان، به‌عنوان جامعه پژوهش در نظر گرفته شده‌اند. بر اساس نتایج به‌دست آمده، در بخش کتاب‌های فارسی، کتاب‌های رده فلسفه و دین (کلیه شاخه‌های این رده) بیشترین؛ و رده علوم دریایی کمترین سهم را در مجموعه این کتابخانه دارند. در بخش لاتین نیز رده‌های علوم دریایی و موسیقی کمترین و رده علوم محض (کلیه شاخه‌های این رده) بیشترین میزان منابع را در مجموعه کتابخانه اشغال کرده‌اند. همچنین، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهند که میانگین استفاده از کتاب‌های فارسی به‌طور معناداری بیشتر از کتاب‌های لاتین است و این در حالی است که تفاوت معناداری میان استفاده از کتاب‌های رده‌های موضوعی مختلف وجود ندارد.

■ کلیدواژه‌ها

کتابخانه‌های حوزوی، بررسی وضعیت، رضایتمندی کاربران، استان خوزستان

کتاب‌های کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید باهنر کرمان: پراکندگی موضوعی و گزارش استفاده

اورانوس تاج‌الدینی^۱ | علی سادات موسوی^۲

دریافت: ۱۳۸۸/۲/۱۳ پذیرش: ۱۳۸۸/۵/۳۱

مقدمه

کتابخانه‌های دانشگاهی برای رفع نیازهای اطلاعاتی قشر دانش‌پژوه جامعه و به‌عنوان یکی از اهرم‌های اصلی سنجش خدمات پژوهشی دانشگاه محسوب می‌شوند. از عوامل تأثیرگذار بر انجام بهینه وظایف کتابخانه‌های دانشگاهی؛ مجموعه گردآوری شده در این کتابخانه‌هاست. حجم انبوه اطلاعات تولید شده، به‌صورت چاپی و غیرچاپی، گزینش و انتخاب مواد اطلاعاتی را به حساس‌ترین مسئولیت یک کتابخانه تبدیل کرده است و انجام صحیح این امر مستلزم آگاهی انتخاب‌کنندگان از نیازهای اطلاعاتی جامعه و شناخت منابع اطلاعاتی مختلف است. نیازهای اطلاعاتی جامعه استفاده‌کننده کتابخانه‌های دانشگاهی، به دلایل مختلف مانند تغییر در برنامه‌های درسی و اضافه شدن رشته‌های جدید، پیوسته در حال تغییر است؛ حتی مجموعه‌هایی که به دقت و بر اساس اصول مشخصی فراهم شده‌اند، اگر همگام با این تغییرات مورد ارزیابی و بازنگری قرار نگیرند، بعد از مدتی ممکن است کارایی خود را از دست داده و به مجموعه‌ای کهنه و غیرقابل استفاده تبدیل شوند (سلیمانی، ۱۳۸۵).

بیان مسئله

افزایش حجم انتشارات و افزایش روزافزون قیمت آنها و ثابت ماندن بودجه کتابخانه‌ها - و

۱. دانشجوی دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی
دانشگاه آزاد اسلامی
واحد علوم و تحقیقات تهران
Tajedini@yahoo.com
۲. سرپرست کتابخانه مرکز تحقیقات بیوشیمی
و بیوفیزیک دانشگاه تهران
a.moosavi@abb.ut.ac.ir

حتی در مواردی کاهش آن - کتابداران و مسئولان کتابخانه‌ها را با چالش‌های جدیدی در زمینه شیوه‌های مجموعه‌سازی روبه‌رو ساخته است. فراهم‌آوری مجموعه‌ای مناسب از برخی جهات نوعی سرمایه‌گذاری محسوب می‌گردد و این سرمایه‌گذاری زمانی بازدهی خواهد داشت که منابع تهیه شده مورد استفاده قرار بگیرند (کاریگان، ۱۳۷۶). بنابراین، امروزه، ارزیابی مجموعه کتابخانه‌ها بر اساس میزان استفاده یکی از شاخص‌های مهم کارایی و بازدهی مجموعه کتابخانه‌ها و از وظایف مهم کتابداران می‌باشد. کتابخانه‌ها با بررسی مجموعه خود می‌توانند دریابند که سیاست‌های گردآوری مواد در کتابخانه تا چه میزان رعایت شده است. اگر یک کتابخانه مواد بسیاری فراهم آورده است که استفاده نمی‌شوند، می‌توان اقدامات اصلاحی لازم را انجام داد؛ زیرا به قول رانگاناتان کتابخانه آرگانیسمی پویا و رو به رشد است یعنی از یک طرف منابع اطلاعاتی جدید به مجموعه کتابخانه اضافه شده و از طرف دیگر منابع کهنه و بی‌استفاده از آن خارج می‌گردند.

کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید باهنر شهر کرمان بزرگ‌ترین کتابخانه جنوب شرق و دومین کتابخانه بزرگ جنوب کشور است که در سال ۱۳۵۶ و دو سال پس از تأسیس این دانشگاه افتتاح شده است. از آنجا که در این کتابخانه سالانه مبالغ بالایی صرف تهیه منابع اطلاعاتی می‌شود و از طرف دیگر تاکنون پژوهشی جدی در زمینه پراکندگی موضوعی و استفاده از این کتابخانه صورت نگرفته است؛ در این تحقیق ابتدا جهت بررسی توازن مجموعه به بررسی پراکندگی منابع در هریک از رده‌های کنگره پرداخته شده و سپس میزان استفاده از هر رده در طول سال ۱۳۸۷ مورد بررسی قرار گرفته است.

تعاریف عملیاتی اجزای پژوهش

پراکندگی موضوعی: منظور توزیع مجموعه کتابخانه در هریک از رده‌های اصلی رده‌بندی کتابخانه کنگره است.

میزان استفاده: در این پژوهش، آمار امانت کتاب‌ها، که در نرم‌افزار سیمرغ کتابخانه ثبت شده، به‌عنوان ملاک استفاده در نظر گرفته شده است. بنابراین، آمار کتاب‌هایی که در محل کتابخانه مورد استفاده قرار گرفته‌اند؛ محاسبه نشده است.

مجموعه کتابخانه: منظور کلیه کتاب‌های موجود در مخزن این کتابخانه است.

پرسش‌های اساسی تحقیق

پژوهش حاضر درصدد پاسخگویی به پرسش‌های زیر است:

۱. توزیع فراوانی مجموعه بر حسب مقوله‌های موضوعی چگونه است؟

۲. میانگین استفاده از مجموعه کتابخانه در هر مقوله موضوعی در سال ۱۳۸۷ چقدر بوده است؟
۳. آیا بین میانگین استفاده از کتاب‌های فارسی و لاتین تفاوت معناداری وجود دارد؟
۴. آیا میان میانگین استفاده از کتاب‌های رده‌های موضوعی مختلف تفاوت معناداری وجود دارد؟

فرضیه‌های تحقیق

پژوهش حاضر دارای دو فرضیه است:

۱. با وجود دایر بودن مقاطع مختلف رشته‌های مختلف تحصیلی در این دانشگاه و حتی استفاده از منابع خارجی در تدریس، با این حال استفاده از کتاب‌های فارسی بیشتر از کتاب‌های لاتین است.
۲. بین میانگین استفاده از کتاب‌های رده‌های موضوعی مختلف تفاوت معناداری وجود ندارد.

هدف تحقیق

هدف این تحقیق بررسی پراکندگی کتاب‌های فارسی و لاتین کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید باهنر کرمان برحسب مقوله‌های موضوعی و تعیین میزان استفاده از مجموعه کتابخانه در هر یک از رده‌های موضوعی است. با بررسی پراکندگی موضوعی، می‌توان به توازن مجموعه در موضوعات و رشته‌های تحت پوشش کتابخانه پی برد. همچنین، میزان استفاده از مجموعه کتابخانه تا حدود زیادی درستی یا نادرستی سیاست‌های مجموعه‌سازی، به‌ویژه شیوه‌های انتخاب کتاب و مطابقت کتاب‌های تهیه شده با نیازهای اطلاعاتی جامعه را مشخص می‌سازد.

پیشینه پژوهش

در داخل کشور در زمینه ارزیابی مجموعه «کتابخانه‌های دانشگاهی» از نظر میزان استفاده، تنها پژوهش صورت گرفته توسط سلیمانی (۱۳۸۵) به انجام رسیده است که در آن به پراکندگی موضوعی و میزان استفاده از کتابخانه دانشگاه امام صادق (ع) پرداخته شده است. بر اساس یافته‌های این پژوهش، رده فلسفه و دین بیشترین و رده علوم دریایی کمترین سهم در کتاب‌های فارسی و عربی را اشغال نموده‌اند و در بخش لاتین رده‌های اقتصاد و مدیریت و علوم دریایی به ترتیب بیشترین و کمترین سهم را به خود اختصاص

داده‌اند. میانگین استفاده از کتاب‌های فارسی، عربی، و لاتین طبق نتایج این پژوهش در کتابخانه این دانشگاه به ترتیب ۲/۳۲ و ۰/۵۱ است.

در زمینه ارزیابی مجموعه «کتابخانه‌های عمومی» نیز سه پژوهش در داخل کشور صورت گرفته است. تشیع (۱۳۷۵)، پژوهشی درباره بررسی وضعیت استفاده مراجعان کتابخانه‌های عمومی شهرستان‌های غرب استان مازندران انجام داد. جامعه پژوهش ۱۰ کتابخانه عمومی مرکز شهرستان‌ها بود. نتایج نشان داد که مجموعه موجود در کتابخانه‌های مورد بررسی در موضوعات مختلف با تعداد کتاب‌های امانت رفته در همان موضوعات همخوانی ندارد. درصد منابعی که در موضوعاتی مانند دین، علوم اجتماعی، و تاریخ و جغرافیا در مجموعه موجود بود، بیش از درصد کتاب‌های به امانت رفته در همان موضوعات است؛ ولی در موضوعاتی مانند کلیات، زبان، علوم خالص، و هنر درصد کتاب‌های به امانت رفته در بیشتر کتابخانه‌ها بیش از درصد مجموعه بوده است. حریری (۱۳۷۸)، میزان استفاده از مجموعه کتابخانه عمومی امیرکبیر کرج در مقوله‌های موضوعی مختلف را بررسی کرده است. براساس یافته‌های این تحقیق، رده علوم محض با میانگین استفاده ۴/۵ بالاترین میزان استفاده در سال ۱۳۷۷ داشته است، رده زبان‌شناسی، با میانگین ۲/۷۸، و رده دین با میانگین ۲/۵۵ در رده‌های دوم و سوم قرار داشته‌اند. بر اساس این تحقیق رده تاریخ با میانگین استفاده ۱/۱۲ دارای کمترین میزان استفاده بوده است. باجلان (۱۳۸۰)، نیز به بررسی میزان استفاده از مجموعه کتابخانه عمومی شهید باهنر بروجرد پرداخته و به این نتیجه رسیده است که رده ادبیات با میانگین ۱/۷ بیشترین و رده زبان با میانگین ۰/۲ کمترین میزان استفاده را داشته‌اند. در تحقیق دیگری در خارج از ایران، به میزان استفاده از مجموعه کتابخانه‌های دانشگاهی؛ بیشتر به صورت جنبی و در گزارش‌هایی از عملکرد و فعالیت‌های کتابخانه‌ها پرداخته شده است. اما در مورد میزان استفاده از مجموعه کتابخانه‌های عمومی، مهم‌ترین تحقیق مربوط به پژوهشی است که توسط لاکهام^۳ (۱۹۷۱) در چستر انجام گرفته است. یافته‌های وی نشان داد که بیشترین درصد استفاده‌کنندگان کتاب‌های داستانی را به امانت گرفته‌اند که شامل ۲۲ درصد کتاب‌های جنایی، ۱۴ درصد کتاب‌های رمانتیک، ۱۲ درصد کتاب‌های ماجرای، ۸ درصد آثار کلاسیک، ۴ درصد کتاب‌های طنز، و ۴ درصد آثار علمی - تخیلی بوده است. از بین کتاب‌های غیرداستانی موضوع هنرهای زیبا با ۱۹ درصد بیشترین استفاده را داشته است.

جامعه تحقیق و روش پژوهش

جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه کتاب‌های فارسی و لاتین کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید باهنر کرمان که اطلاعات کتابشناختی آنها در نرم‌افزار کتابخانه‌ای سیمرغ وارد شده

3. Lakham

است، تشکیل می‌دهد. البته در این پژوهش کتاب‌های مرجع به دلیل ممنوعیت امانت، از جامعه پژوهش حذف شده‌اند. مجموعه این کتابخانه شامل ۲۶,۲۰۰ عنوان کتاب فارسی و ۲۳,۶۵۷ عنوان کتاب لاتین است. نظام مورد استفاده کتابخانه برای رده‌بندی کتاب‌ها، نظام رده‌بندی کتابخانه کنگره است که رده‌های مختلف آن به‌عنوان مقوله‌های موضوعی بررسی شده‌اند. البته به دلیل تعدد بسیار این رده‌ها؛ رده‌های فرعی تحت یک رده کلی محاسبه شده‌اند که در جدول ۱ نشان داده شده‌اند.

با توجه به ماشینی بودن سیستم امانت، ابتدا مشخصات کلیه کتاب‌هایی که سابقه امانت آنها در نرم‌افزار سیمرغ ثبت شده است به ترتیب عنوان استخراج و سپس کلیه عنوان‌ها به‌صورت دستی شمارش شدند. در صورتی که کتابی دارای جلد و نسخه‌های متعددی بود سابقه امانت همه آنها زیر یک عنوان محاسبه شد.

رده‌های اصلی	موضوع	رده‌های فرعی
A	کلیات	
B	فلسفه- دین	B-BJ, BF, BL-BX, BP
C	علوم وابسته به تاریخ	CB, CC, CD, CJ, CR, CS, CT
D	تاریخ عمومی و جهان	DA, DB, DC, DD-DZ
E - F	تاریخ آمریکا	
G	جغرافیا، مردم‌شناسی	GB, GC, GN, GR, GV
H	علوم اجتماعی	HA, HB-HJ, HM-HX
J	علوم سیاسی	JA-JC, JF-JQ, JS, JX
K	حقوق	
L	آموزش و پرورش	
M	موسیقی	ML, MT
N	هنرها	NA, NB, NC, ND, NK
P	زبان و ادبیات	PA,PC, PD-PE, PG,PI, PJ-PL,PN,PQ,PR,PS, PT, PZ
Q	علوم	QA, QB, QC, QD, QE, QH, QK, QL, QM, QP, QR
R	پزشکی	
S	کشاورزی	SB, SD, SF, SH, SK
T	تکنولوژی	TA,TC,TD,TE,TF,TG,TH,TI,TK,TL,TN,TP,TR,TS,TT, TX
U	علوم نظامی	
V	علوم دریایی	
Z	کتابشناسی و کتابداری	

جدول ۱

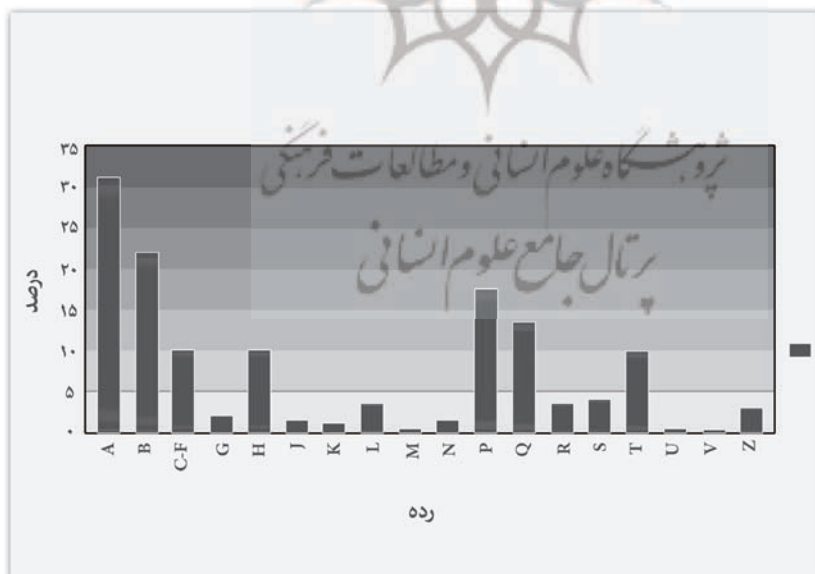
محدودیت‌های پژوهش

با توجه به اینکه پژوهش براساس کتاب‌های ثبت شده در نرم‌افزار سیمیرغ کتابخانه صورت گرفته است، ممکن است مشخصات برخی کتاب‌ها، به‌ویژه کتاب‌های تازه خریداری شده، از ابتدای دوره مورد بررسی در این نرم‌افزار وارد نشده باشد.

تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش

داده‌های پژوهش حاضر در دو سطح توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در سطح آمار توصیفی، توصیف از جدول توزیع فراوانی، درصد و میانگین؛ و در سطح آمار استنباطی آزمون t با دو گروه مستقل و تحلیل واریانس به‌کار برده شد. لازم به ذکر است که آزمون t برای مقایسه میانگین استفاده دو گروه کتاب‌های فارسی و لاتین و آزمون تحلیل واریانس برای مقایسه میانگین استفاده از کتاب‌های رده‌های موضوعی مختلف مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

برای پاسخگویی به سؤال اول تحقیق، توزیع فراوانی مجموعه کتابخانه و پراکندگی آن براساس رده‌های موضوعی محاسبه شد. براساس جدول ۲ و نمودار ۱، در مورد کتاب‌های فارسی، رده فلسفه و دین با ۲۱/۹۷ درصد بیشترین سهم را در مجموعه کتابخانه دارد. رده‌های زبان و ادبیات و علوم نیز به ترتیب با ۱۷/۳۳ و ۱۳/۲۳ درصد در رده‌های دوم و سوم قرار دارند. در مقابل، رده‌های علوم دریانوردی و علوم نظامی و موسیقی به ترتیب با ۰/۰۳، ۰/۱۳ و ۰/۲۴ درصد کمترین میزان کتاب را در مجموعه دارا هستند.

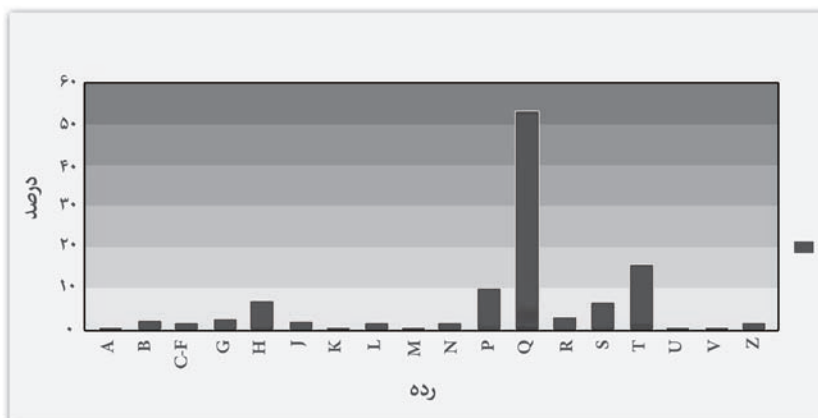

نمودار ۱

پراکندگی کتاب‌های فارسی
برحسب رده‌های موضوعی

مُودار ۲

پراکندگی کتاب‌های لاتین
برحسب رده‌های موضوعی

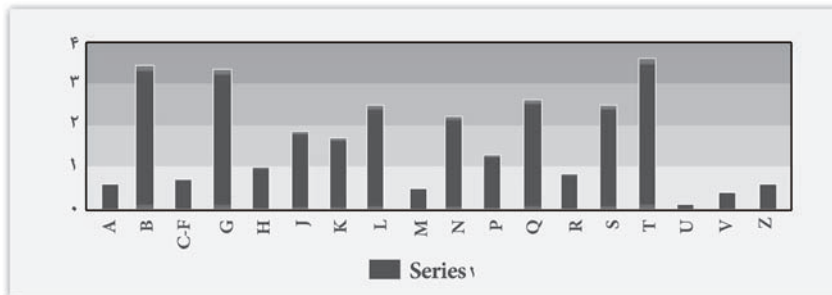

رده	کتاب‌های فارسی		کتاب‌های لاتین	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
A	۸۳	۰/۳۱	۳۶	۰/۱۵
B	۵۷۵۵	۲۱/۹۷	۴۱۴	۱/۵۷
C-F	۲۵۴۶	۹/۷۲	۲۷۴	۱/۱۷
G	۴۰۹	۱/۵۷	۴۸۵	۲/۰۵
H	۲۵۵۳	۹/۷۴	۱۴۹۲	۶/۳۰
J	۳۳۵	۱/۲۷	۸۰	۱/۳۴
K	۲۳۳	۰/۸۸	۴۹	۰/۲۱
L	۸۶۳	۳/۲۹	۲۶۳	۱/۱۱
M	۶۵	۰/۲۴	۱۲	۰/۰۵
N	۳۴۹	۱/۳۴	۲۷۱	۱/۱۴
P	۴۵۳۸	۱۷/۳۳	۲۲۲۷	۹/۴۵
Q	۳۴۶۴	۱۳/۲۳	۱۲۲۵۱	۵۱/۷۹
R	۸۳۳	۳/۱۸	۵۷۳	۲/۴۳
S	۸۸۷	۳/۳۸	۱۴۰۰	۵/۹۲
T	۲۵۶۵	۹/۷۹	۳۵۶۲	۱۵/۰۵
U	۳۴	۰/۱۳	۱۶	۰/۰۷
V	۷	۰/۰۳	۱۲	۰/۰۵
Z	۶۸۱	۲/۶۰	۲۳۰	۰/۹۷
جمع	۲۶۲۰۰	۱۰۰	۲۳۴۵۷	۱۰۰

جدول ۲

پراکندگی کتاب‌های فارسی
و لاتین برحسب رده‌های موضوعی

همچنین، براساس جدول ۲ و نمودار ۲ در مورد کتاب‌های لاتین، رده علوم با ۵۱/۷۹ درصد در رتبه اول قرار دارد، بعد از آن، رده تکنولوژی و زبان و ادبیات به ترتیب با ۱۵/۰۵ و ۹/۴۵ درصد در رتبه‌های دوم و سوم قرار دارند و کمترین میزان کتاب‌های لاتین را رده‌های علوم دریانوردی و موسیقی با ۰/۰۵ درصد اشغال کرده‌اند.

نمودار ۳

میانگین استفاده از کتاب‌های فارسی بر حسب مقوله‌های موضوعی

برای پاسخگویی به سؤال دوم، میانگین استفاده از کتاب‌های فارسی و لاتین در هریک از رده‌های موضوعی محاسبه شد. همانطور که نمودار ۳ و جدول ۳ نشان می‌دهد، در بخش کتاب‌های فارسی، رده تکنولوژی با داشتن میانگین استفاده ۳/۷۹ بالاترین میزان استفاده را در دوره مورد بررسی داشته است. بعد از آن، رده‌های فلسفه و دین و تاریخ به ترتیب با میانگین ۳/۶۷ و ۳/۵۶ در رتبه‌های دوم و سوم قرار دارند. در مقابل، کمترین میزان استفاده مربوط به رده‌های علوم نظامی، علوم دریایی، و موسیقی با میانگین‌های صفر، ۰/۳۵ و ۰/۴۵ است. در بخش کتاب‌های لاتین و براساس جدول ۴ و نمودار ۴، رده تکنولوژی با میانگین ۱/۴۹ بیشترین میزان استفاده و سپس رده‌های علوم و فلسفه و دین به ترتیب با میانگین‌های ۱ و ۰/۵۵ در رده‌های دوم و سوم قرار گرفته‌اند. در مقابل، هیچ‌یک از کتاب‌های رده‌های موسیقی، علوم نظامی، و علوم دریانوردی به امانت نرفته‌اند؛ به عبارت دیگر، دارای میانگین صفر هستند.

نمودار ۴

میانگین استفاده از کتاب‌های لاتین بر حسب رده‌های موضوعی

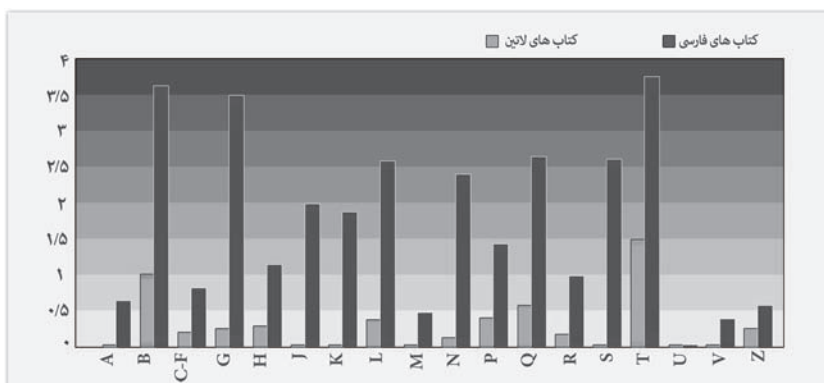
برای پاسخ به سؤال سوم و آزمودن فرضیه اول، مبتنی بر وجود تفاوت معنادار بین میانگین استفاده از کتاب‌های فارسی و لاتین، از آزمون t در سطح معنی دار $0/05$ استفاده شد. براساس یافته‌های این آزمون؛ میانگین استفاده از کتاب‌های فارسی $2/01$ و میانگین استفاده از کتاب‌های لاتین $0/47$ است، طبق معیار $t = 5/106$ تفاوت معنی داری بین میانگین استفاده از کتاب‌های دو گروه وجود دارد. به عبارت دیگر، میزان استفاده از کتاب‌های فارسی بیشتر از کتاب‌های لاتین است.

رده	کتاب‌های فارسی		کتاب‌های لاتین	
	میانگین	فراوانی	میانگین	فراوانی
A	۸۹	۰/۶۲	۲	۰/۰۲
B	۹۹۶۳	۳/۶۷	۹۳۱	۱
C-F	۱۹۲	۰/۸	۲۴	۰/۱۷
G	۱۸۲	۳/۵۶	۲۲	۰/۲۲
H	۵۳۶۶	۱/۱۳	۳۰۴	۰/۲۵
J	۹۰۳	۲	۴	۰/۰۳
K	۱۹۴۵	۱/۸۹	۲	۰/۰۲
L	۲۳۰۵	۲/۶	۱۸۷	۰/۳۵
M	۱۴	۰/۴۵	۰	۰
N	۲۵۶	۲/۴۱	۱	۰/۰۸
P	۴۶۱۴	۱/۴۳	۴۶۱	۰/۳۷
Q	۲۵۸۸۱	۲/۶۶	۳۳۸۶	۰/۵۵
R	۳۷	۰/۹۷	۳	۰/۱۵
S	۲۲۲۱	۲/۶۲	۲۰۱	۰/۰۲
T	۵۳۰۳	۳/۷۹	۹۸۶	۱/۴۹
U	۰	۰	۰	۰
V	۱۰	۰/۳۵	۰	۰
Z	۱۳۹	۰/۵۵	۳۵	۰/۲۲
جمع	۵۹۴۲۰	۲/۰۱	۶۵۴۹	۰/۴۷

جدول ۳

میانگین استفاده از مجموعه بر
حسب مقوله‌های موضوعی

برای پاسخگویی به سؤال چهارم و آزمودن فرضیه دوم، مبنی بر نبودن اختلاف معنادار بین میانگین استفاده از کتاب‌های رده‌های موضوعی مختلف از آزمون تحلیل واریانس استفاده شد. براساس نتایج به دست آمده، تفاوت معنی داری بین میانگین استفاده از رده‌های موضوعی مختلف وجود ندارد.

مُودار ۵

میانگین استفاده از مجموعه
برحسب مقوله‌های موضوعی

نتیجه‌گیری

همانگونه که در بالا گفته شد در بخش کتاب‌های فارسی، رده فلسفه و دین با ۲۱/۹۷ درصد بیشترین سهم را در مجموعه کتابخانه داشته است؛ اما در بخش لاتین بیشترین کتاب‌ها مربوط به رده علوم محض (۵۱/۷۹ درصد) می‌باشد.

در زمینه میزان استفاده، همانطور که مشاهده شد در بخش کتاب‌های فارسی رده تکنولوژی دارای بالاترین میانگین بود. این امر، با توجه به دایر بودن مقاطع دکتری، کارشناسی ارشد، و کارشناسی در چندین رشته فنی و حجم بالای دانشجویان در این رشته‌ها و همچنین نفوذ کامپیوتر در همه رشته‌ها و کاربرد این فن در همه رشته‌های دیگر و نیز قرار گرفتن منابع مربوط به این مقوله در رده تکنولوژی امری بدیهی است، اما با توجه به تأکید دانشگاه بر رشته‌های علوم انسانی و بالا بودن سطح ریاضی این دانشگاه، کمتر بودن استفاده از منابع مربوط به این رشته‌ها سؤال برانگیز به نظر می‌رسد.

نکته قابل توجه دیگر که از این تحقیق برمی‌آید این است که با توجه به اختصاص مبلغ قابل توجهی برای خرید منابع لاتین و هم‌سطح بودن تقریبی موجودی منابع فارسی و لاتین، استفاده از کتاب‌های رده‌های مختلف بخش لاتین بسیار کم می‌باشد؛ لذا توجه به این نکته مطرح شدن تمهیداتی برای تشویق به استفاده از منابع بسیار غنی لاتین این کتابخانه در بین دانشجویان و استادان را می‌طلبد. شاید تقویت زبان خارجی دانشجویان و ملزم ساختن آنها به استفاده از منابع لاتین در انجام تکالیف درسی تا حدودی بتواند میزان استفاده از این منابع را افزایش دهد.

این نکته نیز قابل توجه می‌باشد که شناخت و تعیین دقیق نیازهای اطلاعاتی مراجعان با استفاده از بررسی‌های نیازسنجی می‌تواند راهکاری مثبت در فراهم‌آوری منابع مورد نیاز باشد. همچنین، بررسی سیاست‌های مجموعه‌سازی، به‌ویژه انتخاب کتاب تا حد زیادی از ورود کتاب‌هایی که با نیاز اطلاعاتی جامعه استفاده‌کننده منطبق نیست جلوگیری می‌کند.

منابع

- باجلان، علی (۱۳۸۰). «پراکندگی موضوعی مجموعه کتابخانه عمومی شهید باهنر بروجرد و میزان استفاده از مجموعه به تفکیک مقوله‌های موضوعی در سال ۱۳۸۰». *فصلنامه کتاب*، ۱۴ (۲): ۴۵-۵۱.
- تشیع، ارسلان (۱۳۷۵). «بررسی وضعیت استفاده مراجعان از منابع کتابخانه‌های عمومی شهرهای غرب استان مازندران در سال ۱۳۷۵». پایان‌نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تهران.
- حریری، نجلا (۱۳۷۸). «بررسی میزان استفاده از مجموعه کتابخانه عمومی امیرکبیر کرج به تفکیک مقوله‌های موضوعی در سال ۱۳۷۷». *پیام کتابخانه*، ۹ (۳): ۲۷-۳۵.
- سلیمانی، محمدرضا (۱۳۸۵). «پراکندگی موضوعی مجموعه کتابخانه و مرکز اطلاع‌رسانی دانشگاه امام صادق (ع) و میزان استفاده از آن به تفکیک رده‌های موضوعی». *فصلنامه کتاب*، ۱۷ (۳): ۶۱-۷۴.
- کاریگان، دنیس پ. (۱۳۷۶). «نظریه‌ای در مجموعه‌سازی». ترجمه نجلا حریری. *پیام کتابخانه*، ۷ (۴): ۲۶-۳۳.

Lakham, Brayon (1971). "A survey to deliberate of chester central public library collection".

Journal of Academic Librarianship, 5 (3): 197.

